

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/208/183/94

NIEPOROZUMIENIA I KONFLIKTY W RODZINIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

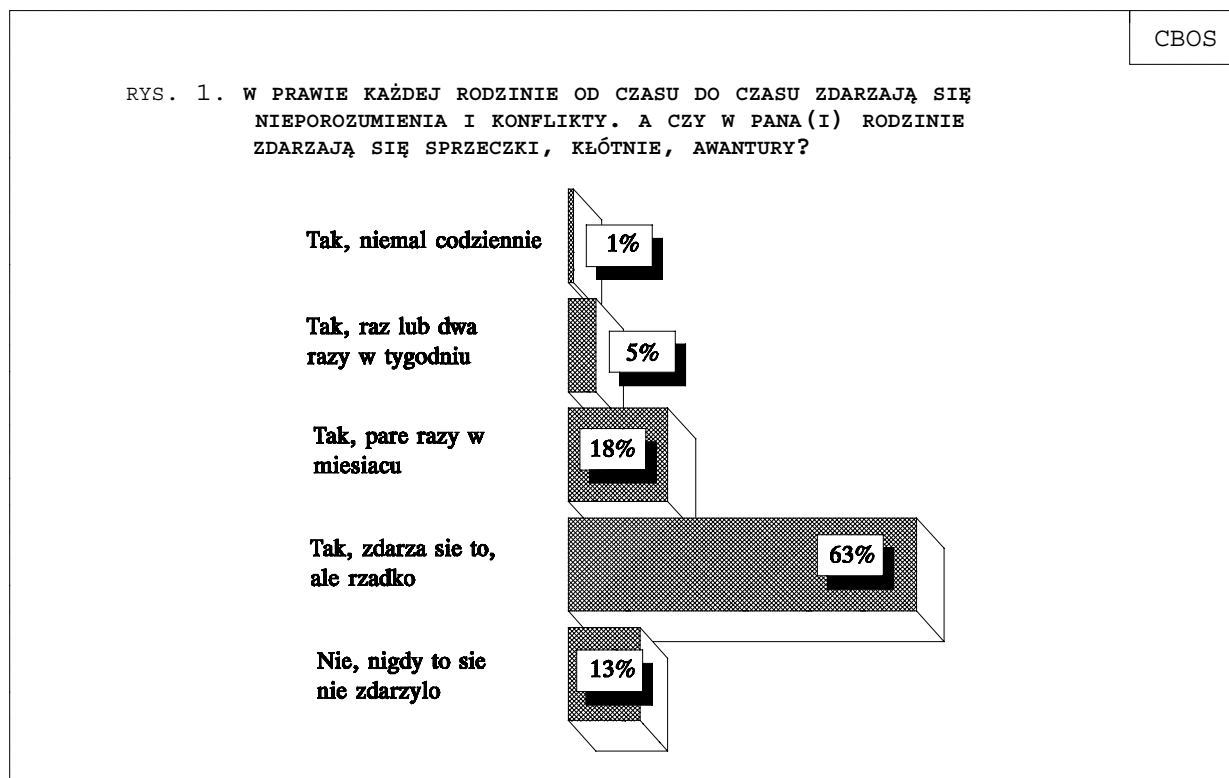
Z opisu więzi rodzinnych i oceny atmosfery panującej w domu¹ można wnosić, że dom jest wartością, która z oporem poddaje się szczerzej ocenie, nie mówiąc już o krytyce. Stąd w ogólnych ocenach dominuje wyidealizowany obraz rodzinnej sielanki, oazy spokoju, wzajemnej miłości i zrozumienia oraz pełnego sukcesu małżeńskiego i rodzicielskiego. Dopiero pytania szczegółowe, dotyczące różnych sfer życia rodzinnego, pozwalają spojrzeć na rodzinę z perspektywy jej problemów, kłopotów i zagrożeń².

Częstość i strony konfliktów

Jednym z przejawów negatywnych zjawisk w rodzinie są powtarzające się konflikty i nieporozumienia, przybierające czasami patologiczne formy zachowań. Ludzie niechętnie mówią o nich publicznie. Najczęściej zamykają swoje problemy małżeńskie za drzwiami własnego mieszkania lub powierzają je zaufanej osobie. Wśród badanych rodzin co ósma deklaruje brak jakichkolwiek konfliktów, pozostałe - przyznają się do ich występowania. Różnią się natomiast oceną nasilenia konfliktów rodzinnych.

¹ Por. komunikat CBOS "Rodzina: wartość uznawana czy realizowana", listopad '94.

² Badanie "Moja rodzina" - sfinansowane przez Program "Reformy Polityki Społecznej", działający pod auspicjami Instytutu Nauk o Człowieku w Wiedniu (grant The Pew Charitable Trusts) - zrealizowano 10-20 września '94 na adresowo-losowej próbie dorosłych mieszkańców Polski, mających na utrzymaniu co najmniej 1 dziecko poniżej 19 roku życia (N=1222).

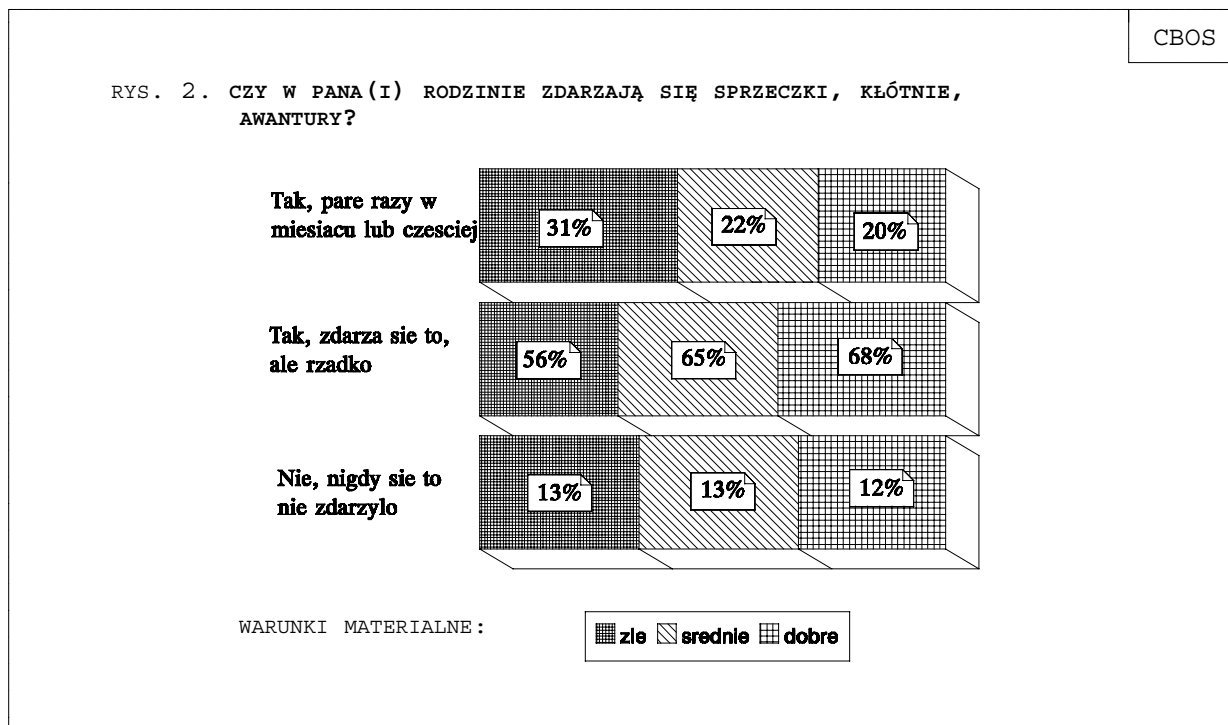
Fakt, że w co czwartej rodzinie dochodzi do kłótni i konfliktów przynajmniej parę razy w miesiącu (co w praktyce może oznaczać awanturę co tydzień), burzy nieco idylliczny obraz atmosfery domowej. Również określenie częstotliwości ("zdarza się to, ale rzadko") jest bardzo nieprecyzyjne. Dla jednych "rzadko" może oznaczać, że w ciągu ostatnich kilku lat małżeństwa zdarzyło się jakieś poważniejsze nieporozumienie, które utkwiło w pamięci, dla innych zaś - istnienie dłuższych przerw między stale powtarzającymi się sytuacjami konfliktowymi. Tak więc z całą pewnością można powiedzieć, że - według deklaracji badanych - tylko 13% rodzin żyje w atmosferze harmonii i zrozumienia. Dwie trzecie respondentów przeżywa nieporozumienia i konflikty, ale nie wpływają one na zagrożenie spójności ich rodzin.

Ogólnie można stwierdzić, że na atmosferę konfliktową w domu bardziej wyczułone są kobiety. Krytyczniej niż ich mężowie oceniają one zarówno panującą atmosferę, jak i częstość występowania nieporozumień.

Także wiek różnicuje odpowiedzi badanych w tej kwestii. Im starsi respondenci, tym rzadziej deklarują częste konflikty rodzinne i tym częściej twierdzą, że ich rodziny wolne są od wszelkich nieporozumień. Niewątpliwie z wiekiem nabywa się dystansu do wielu spraw, a wzajemne "docieranie się" w małżeństwie respondenci mają już za sobą. Te spostrzeżenia dotyczą tylko sytuacji skrajnych: częstych konfliktów bądź ich całkowitego braku. Natomiast ciągle jeszcze różne formy zakłóceń rodzinnej harmonii od sprzeczki po awantury występują od czasu do czasu w 60-70% rodzin, bez względu na zróżnicowanie społeczne i demograficzne.

Na nasilenie sytuacji konfliktowych nie mają istotnego wpływu takie cechy, jak: wykształcenie, miejsce zamieszkania, dochody na osobę w rodzinie czy grupa społeczno-zawodowa. Również wielkość rodziny (liczba członków gospodarstwa domowego) pozostaje bez związku z częstością tego typu sytuacji. Natomiast ocena warunków życia i stosunek do praktyk religijnych wykazują związek z częstością występowania nieporozumień. Systematyczny udział w praktykach religijnych sprzyja pogodnej bezkonfliktowej atmosferze i zmniejsza prawdopodobieństwo wszczynania częstych awantur. Oczywiście, nie należy zapominać, że wnioski te oparte są tylko na deklaracjach.

Związek z częstością występowania konfliktów wykazuje również ocena własnych warunków materialnych. Im wyższa ta ocena, tym częściej konflikty mają charakter okazjonalny. Brak pieniędzy jest widocznie nie tylko bezpośrednią przyczyną konfliktów (ponad połowa badanych podaje go jako przyczynę nieporozumień), ale stwarza także napiętą i nerwową atmosferę, w której każdy powód jest wystarczający do wywołania awantury.

Stronami konfliktów rodzinnych są najczęściej sami małżonkowie. Trzy czwarte wszystkich deklarowanych nieporozumień stanowią kłótnie małżeńskie (74%), które dystansują wszystkie inne sytuacje konfliktowe zaistniałe między pozostałymi członkami rodziny. Na drugim miejscu, ze względu na częstość pojawiania się, deklarowane są kłótnie między matką a dziećmi (11%), a następnie między ojcem a dziećmi (9%). Nieporozumienia między innymi osobami w rodzinie (między rodzeństwem, dziećmi respondenta, respondentem lub jego partnerem a teściami lub rodzicami, respondentem a innymi wspólnie zamieszkalymi osobami) występują nielicznie (łącznie 6%) i stanowią margines konfliktów rodzinnych.

Jest zrozumiałe, że głównymi stronami konfliktów są sami małżonkowie. Po pierwsze - 81% badanych rodzin mieszka samodzielnie, co eliminuje inne osoby (poza dziećmi) z kłótni małżeńskich, po drugie - można przypuszczać, że nawet ostre sprzeczki z własnymi dziećmi szybko się zapomina i przebacza bądź traktuje jako jeden z naturalnych elementów procesów

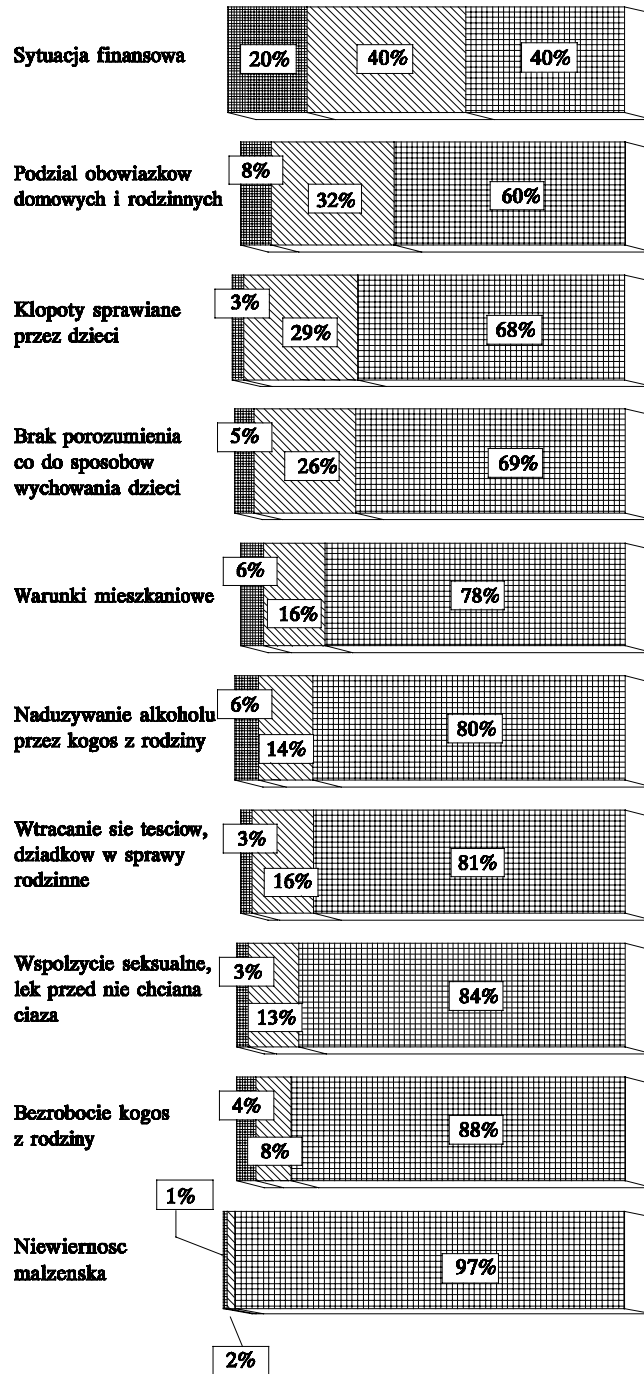
wychowawczych. Natomiast nieporozumieniom małżeńskim, o ile nie kończą się kompromisem, może towarzyszyć poczucie braku zrozumienia i krzywdy jednej ze stron, powracające przy każdej kolejnej sprzeczce i utrwalające w pamięci nieprzyjemne doznania.

Przyczyny konfliktów rodzinnych

Większość konfliktów w świetle deklaracji występuje "rzadko". Można więc stwierdzić, że mają one charakter incydentalny. Ze względu na nieprecyzyjność miar "często" i "rzadko" omawiamy te kategorie łącznie. Częstości występowania konfliktów zaznaczamy wtedy, gdy przyjmują one niepokojąco duże rozmiary. Najczęstszą przyczyną występowania nieporozumień rodzinnych jest sytuacja finansowa. Jest to też najważniejszy powód częstych awantur i kłótni. Problemy finansowe narastają wraz z wiekiem respondentów. Dochody rodzin nie nadążają prawdopodobnie za rosnącymi wraz z dziećmi potrzebami. Nieporozumienia, których źródłem są sprawy finansowe, zdarzają się trzykrotnie częściej w rodzinach ubogich niż w tych, które żyją w dobrych warunkach materialnych. Częste sprzeczki z tego powodu zdarzają się w co trzeciej rodzinie, w której jest ktoś bezrobotny. Trzeba jednak dodać, że dotyczą także dwóch trzecich wszystkich rodzin żyjących na średnim poziomie i 40% wszystkich rodzin oceniających swoje warunki materialne jako dobre. Można stąd wnosić, że pod hasłem sytuacji finansowej kryje się nie tylko niedostatek i realny brak pieniędzy, ale także sposób ich wydatkowania, sposób gospodarowania zasobami pieniężnymi rodziny.

Inne powody występują w daleko mniejszym natężeniu. Mają też raczej charakter incydentów niż częstych zakłóceń spokoju rodzinnego. Wszystkie jednak stanowią problem dla rodzin i w tym sensie budzą niepokój o kondycję polskiej rodziny.

RYS. 3. PRZYCZYNY KONFLIKTÓW:

WYSTĘPOWANIE KONFLIKTÓW:

czesto rzadko nigdy

Ponieważ pytanie dotyczy nieporozumień między małżonkami, podstawę procentowania stanowią pełne rodziny.

Podział obowiązków rodzinnych i domowych jest - po sprawach finansowych - najczęściej deklarowanym powodem nieporozumień małżeńskich. O przeważającej części rodzin można powiedzieć, że od czasu do czasu zdarzają się sprzeczki, których źródło tkwi w nierównym podziale obowiązków domowych lub uchylaniu się jednej ze stron od wypełniania swych powinności rodzinnych. Jest to wyraźnie związane z wiekiem respondentów: im młodsi ankietowani, tym częściej deklarują, że od czasu do czasu są stroną w konfliktach związanych z podziałem obowiązków. Ponieważ w tych sporach płeć respondenta nie odgrywa roli, może tu chodzić o dążenie do partnerskiego modelu rodziny, w którym każda ze stron stara się egzekwować od współmałżonka obowiązki wynikające z podziału prac domowych i rodzicielskich. Przypomnijmy, że partnerski układ - w którym obydwójce małżonkowie tyle samo czasu poświęcają na pracę i w równym stopniu zajmują się domem i dziećmi - jako najlepszy dla rodziny deklarowało 35% badanych. W praktyce zaś ten model - według deklaracji - jest realizowany w co czwartej badanej rodzinie. W 13 % rodzin, zdaniem respondentów, udział współmałżonka w prowadzeniu domu jest, z różnych powodów, niewystarczający.

Jeśli nieporozumienia wynikające z podziału obowiązków uznamy za wskaźnik dążenia do partnerstwa w małżeństwie, to taka potrzeba silniej zaznacza się wśród osób z wyższym wykształceniem. W ich rodzinach jest to najczęstszy powód do kłótni małżeńskich w ogóle (44% wobec 35% wśród respondentów z wykształceniem podstawowym), a zarazem występują one z większą częstością (17% wobec 5% rodzin respondentów z wykształceniem podstawowym) niż w pozostałych.

W blisko jednej trzeciej rodzin zdarzają się sprzeczki i awantury w następstwie **problemów wychowawczych z dziećmi**, przy czym mają one raczej charakter incydentalny i w nielicznych domach są przyczyną częstych awantur. Tego typu nieporozumienia nieco częściej deklarują kobiety, częściej też respondenci z rodzin miejskich. Niemal co siódma badana osoba (15%) deklaruje różnego rodzaju kłopoty ze swoimi dziećmi. Jest oczywiste, że w ich rodzinach nieporozumienia związane z kłopotami sprawianymi przez dzieci występują znacznie częściej niż w pozostałych. O tych konfliktach można powiedzieć, że są reakcją na zachowania dzieci i wyrazem raczej niezadowolenia z poczynań dzieci niż pretensji do partnera. Osobnym problemem

są nieporozumienia między partnerami dotyczące wychowania dzieci. Brak wspólnego stanowiska w tej kwestii deklaruje prawie jedna trzecia badanych, a przede wszystkim kobiety, osoby z wyższym wykształceniem oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji.

Tabela 1. Nieporozumienia małżeńskie z powodu kłopotów sprawianych przez dzieci i braku porozumienia co do sposobów ich wychowania w zależności od wykształcenia respondentów

w procentach

Wykształcenie respondentów	Występowanie konfliktów małżeńskich z powodu:			
	kłopotów z dziećmi		niezgodności co do metod wychowawczych	
	często lub czasami	nigdy	często lub czasami	nigdy
Podstawowe	28	72	23	77
Zasadnicze zawodowe	25	75	26	74
Średnie	39	61	37	63
Wyższe	41	59	47	53

Ogólnie można powiedzieć, że im wyższe wykształcenie respondentów, tym częstsze wśród nich nieporozumienia związane z wychowaniem dzieci. Można to interpretować jako wynik większej tolerancji osób mniej wykształconych dla zachowań dziecka lub brak wyrobionych poglądów na strategie dydaktyczne. Może to być również wynik ostrzejszego ścierania się ambicji związanych z wychowaniem dziecka w rodzinach respondentów lepiej wykształconych. Trudno o jednoznaczną interpretację tego zjawiska. Sprawa jest zresztą bardziej skomplikowana, jeśli uwzględnimy płeć respondentów. Okazuje się, że zarówno w przypadku kłopotów sprawianych przez dziecko, jak i sposobów jego wychowania pojawienie się tego problemu w rodzinie wykazuje silniejszy związek z wykształceniem matki. Im wyższe jej wykształcenie, tym częściej deklaruje ona istnienie konfliktów na tle kłopotów wychowawczych oraz konfrontacji małżeńskich wynikających z braku porozumienia co do sposobu wychowywania dziecka. Za tymi, z pozoru błahymi, stwierdzeniami mogą się kryć skomplikowane układy rodzinne. To, że problemy wychowawcze jako źródło nieporozumień wyraźniej postrzegane są przez kobiety, bez względu na ich poziom wykształcenia, może oznaczać, że w większości rodzin głównie na nich spoczywa obowiązek wychowania dzieci. Niewykluczone, że jeśli mężczyźni

ingerują w wychowanie, to czynią to surowiej niż matki i na tym tle dochodzi do krytyki metod wychowawczych i nieporozumień rodzinnych. Ostrzejsze postrzeżenie tych problemów przez matki z wyższym wykształceniem może mieć dwojakie przyczyny: po pierwsze - są bardziej rygorystyczne w realizowaniu ambicji związanych z wychowaniem i wykształceniem dziecka, po drugie - chętniej mówią o kłopotach wychowawczych, uznając je nie za własną porażkę, ale za naturalny element kształtowania charakteru dziecka czy też skutki dążenia dziecka do decydowania o sobie.

Do tej samej kategorii dysfunkcjonalności rodziny, u podstaw której leżą zakłócenia wzajemnych relacji między jej członkami, można zaliczyć **wtrącanie się teściów czy innych osób starszej generacji w sprawy małżeńskie**. Jest to przede wszystkim problem ludzi młodych. Ingerowanie teściów w sprawy młodego małżeństwa jako źródło konfliktów rodzinnych deklaruje co trzeci respondent do 24 roku życia (w tym co dziesiąty przyznaje, że z tego powodu dochodzi często do awantur) i co czwarta osoba w wieku 25-34 lata. Najwidoczniej rodzicom trudno pogodzić się z utratą kontroli nad dziećmi, które założyły własne rodziny, i zaakceptować ich niezależność i samodzielność.

W blisko jednej czwartej rodzin (22%) powodem scysji są **nieodpowiednie warunki mieszkaniowe**. Zdarza się to w co trzeciej rodzinie mieszkającej wspólnie z kimś innym (łącznie 19% badanych rodzin nie ma samodzielnego mieszkania). Jest to problem przede wszystkim ludzi młodych: co trzeciej rodziny respondentów do 24 roku życia i 28% w wieku 25-34 lata. W co dziesiątej rodzinie w tych kategoriach wieku dochodzi do częstych awantur na tym tle. Częściej jest to problem rodzin ubogich, żyjących w złych warunkach materialnych.

Tabela 2. Występowanie konfliktów z powodu złych warunków mieszkaniowych według oceny warunków życia

w procentach

Ocena warunków materialnych	Występowanie konfliktów		
	często	rzadko	nigdy
Złe	12	21	67
Średnie	3	17	79
Dobre	4	8	88

Brak pieniędzy uniemożliwia szybkie uzyskanie samodzielnego mieszkania, a brak odpowiednich warunków mieszkaniowych może zakłócać spokój rodziny. Przy czym należy zaznaczyć, że chodzi tu nie tylko o dzielenie mieszkania z inną osobą lub rodziną (81% badanych rodzin mieszka samodzielnie), ale także o złe warunki mieszkaniowe, ciasnotę, brak perspektyw na własne mieszkanie. Wskazuje na to istnienie tego rodzaju konfliktów także w 19% rodzin mieszkających samodzielnie.

W co piątej rodzinie sprzeczki, kłótnie i awantury są wynikiem **nadużywania alkoholu** przez kogoś z jej członków³. Analiza danych wykazuje, że w niektórych środowiskach jest to poważny problem społeczny. Awanturami spowodowanymi przez nadużywanie alkoholu dotknięta jest co trzecia rodzina rolników (w co dziesiątej z nich są one częste). Po raz pierwszy w tym sondażu można dostrzec zróżnicowanie regionalne: konflikty z powodu alkoholizmu kogoś z domowników występują najczęściej w rodzinach z regionu wschodniego (35%), najrzadziej deklarują je mieszkańcy regionu południowo-zachodniego (14%).

Tabela 3. Konflikty w rodzinie z powodu nadużywania alkoholu według wykształcenia i oceny warunków materialnych

w procentach

Cechy socjodemograficzne	Występowanie konfliktów:		
	często	rzadko	nigdy
Wykształcenie:			
podstawowe	9	21	70
zasadnicze zawodowe	5	15	80
średnie	5	11	84
wyższe	3	6	91
Ocena warunków materialnych:			
złe	10	19	71
średnie	6	13	82
dobrze	1	13	86

Alkohol stanowi największe zagrożenie dla zgody małżeńskiej wśród osób mniej wykształconych i gorzej sytuowanych. Nie ma dostatecznych dowodów, ale niewykluczone, że to właśnie alkohol jest "sprawcą" ubóstwa wielu rodzin.

³ Problem picia alkoholu w badanych rodzinach jest omówiony szerzej w komunikacie CBOS "Przejawy dysfunkcyjności rodzin", listopad '94.

Ankietowani uczestniczący w praktykach religijnych rzadziej niż inni deklarują alkoholizm w rodzinie. Również awantury z tego powodu rzadziej deklarują respondenci systematycznie praktykujący (20%) niż nie praktykujący w ogóle (38%).

Wśród różnego rodzaju zjawisk konfliktogennych znalazło się także **bezrobocie** kogoś z rodziny⁴. Jest to powód do kłótni w rodzinach 12% badanych, przede wszystkim zaś w rodzinach bezrobotnych (39%), robotników niewykwalifikowanych (20%), respondentów oceniających swoją sytuację materialną jako złą (25%) i o najniższych dochodach na osobę (31%). Tylko w rodzinach kadry kierowniczej, inteligencji i osób z wyższym wykształceniem problem ten prawie wcale nie występuje. Jednak niemal we wszystkich domach (z wyjątkiem rodzin biednych i dotkniętych bezrobociem) nieporozumienia na tym tle zdarzają się raczej rzadko.

Są sprawy rodzinne, o których mówi się szczególnie niechętnie. **Współżycie seksualne czy niewierność małżeńska** to niezbyt wdzięczne tematy dla badań sondażowych i nie można polegać na wiarygodności uzyskanych danych. Wprawdzie seks i zapobieganie ciąży nie stanowią już tabu w rozmowach małżeńskich i bariera wstydu w tym przypadku została przełamana, ale co innego przyznać się do rozmów na ten temat, a co innego do istnienia nieporozumień rodzinnych na tym tle. Mimo to 16% respondentów przyznaje, że współżycie seksualne i lęk przed niechcianą ciążą są przyczyną konfliktów małżeńskich. Wprawdzie nie są to powody do częstych niepo-rozumień, ale deklarują je przedstawiciele wszystkich środowisk społeczno-zawodowych, osoby o różnym poziomie wykształcenia. Nieco częściej jednak jest to problem rodzin ubogich, w których być może jest więcej obaw przed nie kontrolowanym powiększeniem rodziny. Trzeba jednak dodać, że prowadzenie rozmów o seksie i zapobieganiu ciąży nie wykazuje żadnego związku z istnieniem konfliktów między małżonkami dotyczących tych kwestii. Widocznie są to sprawy trudne do ustalenia raz na zawsze w czasie rozmów i dyskusji rodzinnych.

⁴ W całej badanej próbie znalazły się 104 rodziny (9%), w których respondent(ka) lub jego współmałżonek(ka) był bezrobotny(a). W 16 rodzinach bezrobotny(a) był(a) zarówno respondent(ka), jak i jego (jej) współmałżonek(a).

Do nieporozumień wynikających ze zdrady małżeńskiej przyznaje się łącznie 3% respondentów. Trudno dociec, czy przypadki niewierności w małżeństwie są przemilczane, czy też istotnie w polskich rodzinach zdarzają się sporadycznie.

Reakcje na konflikty

Określenie "nieporozumienia rodzinne" jest bardzo pojemne. Czasami może oznaczać krótką, ostrą wymianę zdań, powodującą rozładowanie napięcia. Innym razem może to być kilkudniowe milczenie, tzw. ciche dni, które są czasami jeszcze dotkliwszą formą zakłócenia komunikacji między partnerami. Coraz częściej też mówi się o agresji i przemocy w rodzinie, zarówno w stosunku do dorosłych, jak i do dzieci. Są to jednak sprawy trudne do uchwycenia metodą ankietową. W badaniach CBOS "Kobiety '93"⁵ prawie połowa kobiet deklarowała, że zna przynajmniej jedną kobietę pobitą przez męża, ale 82% stwierdziło, że jej nigdy się to nie przydarzyło. Jedynie 4% kobiet przyznało, że przypadki bicia przez męża podczas kłótni zdarzały się im wielokrotnie.

W badanych rodzinach do aktów przemocy - według deklaracji respondentów - dochodzi znacznie rzadziej. Za to inne formy zakłóceń relacji między małżonkami są dość popularne.

Tabela 4 w procentach

Czy w Pana(i) rodzinie zdarzają się czy też nie:	Wskazania respondentów:		
	tak, często	tak, rzadko	nie, nigdy
- "ciche dni", nierozmawianie ze sobą	6	46	48
- ostra wymiana zdań, sprzeczki	10	62	28
- bicie, używanie siły	1	4	95

⁵ Badanie "Kobiety '93" (przygotowane we współpracy z Cambridge University), 7-19 sierpnia '93, ogólnopolska losowa próba kobiet (N=1087).

Najczęstszą formą rozwiązywania nieporozumień są awantury. W co dziesiątej badanej rodzinie występują one systematycznie, w blisko dwóch trzecich - sporadycznie. Ten sposób rozwiązywania rodzinnych sporów jest rozpowszechniony we wszystkich rodzinach, a zróżnicowania społeczno-demograficzne nie mają tu większego znaczenia. Nieco częściej niż inni przyznają się do ostrej wymiany zdań jedynie respondenci z wyższym wykształceniem, którzy z kolei rzadziej niż inni deklarują "ciche dni", nierozmawianie z partnerem. Generalnie można stwierdzić, że werbalne reakcje na nieporozumienia nie wykazują związku ze zróżnicowaniem społecznym ani demograficznym.

Natomiast stosowanie przemocy, jakkolwiek deklarują ją tylko nieliczni, zdarza się przede wszystkim w rodzinach respondentów o najniższych dochodach (12%) i bezrobotnych (11%).

Nieporozumienia i konflikty zdarzają się w większości rodzin, ale nasilenie, częstość ich występowania stanowi problem jednej czwartej z nich. Wśród przyczyn konfliktów domowych najczęściej wymienia się sytuację finansową, która jest zapewne wynikiem trudnej sytuacji materialnej większości rodzin. Bieda i niedostatek materialny, nawet jeśli nie są bezpośrednim powodem konfliktów domowych, wyraźnie sprzyjają występowaniu bądź nasileniu wszystkich innych deklarowanych nieporozumień rodzinnych. Brak pieniędzy wpływa prawdopodobnie na powstawanie napiętej, nerwowej atmosfery, w której łatwo dochodzi do scysji.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy w Pana(i) rodzinie zdarzają się sprzeczki, kłótnie, awantury?
1 - Tak, niemal codziennie; 2 - Raz, dwa razy w tygodniu; 3 - Tak,
parę razy w miesiącu; 4 - Tak, ale bardzo rzadko; 5 - Nie, nigdy

(%)

	1	2	3	4	5	Liczba osób
Ogółem	1	5	18	63	13	1214
Płeć						
Mężczyźni	1	4	17	68	11	499
Kobiety	2	6	19	60	14	714
Wiek						
do 24 lat	0	2	20	70	8	64
25-34	1	6	17	64	11	348
35-44	1	6	21	60	12	542
45-54	1	4	16	65	15	205
55 lat i więcej	0	4	6	67	24	51
Miejsce zamieszkania						
Wieś	2	5	16	64	14	446
Miasto do 20 tys.	3	5	20	62	10	142
od 21 do 100 tys.	0	6	18	62	14	237
101-500 tys.	1	6	18	61	15	267
501 tys. i więcej mieszk.	0	5	23	67	5	121
Region						
Północny	3	5	21	58	13	148
Zachodni	1	2	23	64	10	126
Środkowo-zachodni	0	4	19	66	12	181
Środkowy	2	7	18	61	13	208
Wschodni	2	8	22	59	10	152
Południowo-wschodni	1	7	14	67	11	190
Południowo-zachodni	0	3	14	65	18	209
Wykształcenie						
Podstawowe	2	4	18	59	17	292
Zasadnicze zawodowe	1	5	20	63	11	403
Średnie	1	6	17	65	12	416
Wyższe	0	7	17	68	8	103
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	1	4	20	63	11	115
Prac. umysł. niż. szczebla	1	5	17	66	11	175
Pracownicy fiz.- umysł.	2	8	16	63	11	110
Robotnicy wykwalifikowani	1	5	18	65	11	207
Robotnicy niewykwalifik.	0	5	26	59	9	111
Rolnicy	2	2	18	61	17	122
Prywatni przedsiębiorcy	0	6	20	66	8	85
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	1	7	15	56	20	110
Bezrobotni	3	8	16	60	13	75
Gospodynie domowe i inni	2	3	14	67	14	100
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 750 tys. zł	4	5	18	59	14	170
750 tys. - 1249 tys.	1	5	22	59	13	329
1250 tys. - 1749 tys.	1	5	16	67	11	277
1750 tys. - 2249 tys.	0	4	15	67	14	211
2250 tys. i powyżej	0	5	19	63	13	208
Ocena własnych war. mater.						
Złe	2	8	21	56	13	349
Średnie	1	5	17	65	13	568
Dobre	0	3	17	68	12	293
Zainteresowanie polityką						
Duże	1	5	16	71	8	128
Średnie	1	4	18	67	11	577
Małe lub żadne	2	7	19	57	15	508
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	12	6	58	24	33
Raz w tygodniu	1	5	16	64	14	729
Kilka razy w roku	1	6	22	62	9	352
W ogóle nie uczestniczy	3	3	24	60	9	98
Poglądy polityczne						
Lewica	1	5	19	63	12	244
Centrum	0	5	16	67	12	403
Prawica	1	6	17	69	8	187
Trudno powiedzieć	2	6	20	56	16	380

Tabela 2. Czy sytuacja finansowa jest przyczyną konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	20	40	39	1089
Płeć				
Mężczyźni	20	40	40	486
Kobiety	21	41	38	602
Wiek				
do 24 lat	11	46	43	61
25-34	19	41	39	320
35-44	23	39	38	490
45-54	22	44	34	174
55 lat i więcej	3	30	68	40
Miejsce zamieszkania				
Wieś	21	42	37	409
Miasto do 20 tys.	22	43	35	131
od 21 do 100 tys.	22	42	36	212
101-500 tys.	19	35	45	229
501 tys. i więcej mieszk.	15	39	46	107
Region				
Północny	16	43	41	128
Zachodni	18	39	42	104
Środkowozachodni	23	44	33	164
Środkowy	24	39	37	187
Wschodni	25	36	38	138
Południowo-wschodni	21	44	35	175
Południowo-zachodni	15	38	47	193
Wykształcenie				
Podstawowe	25	42	33	255
Zasadnicze zawodowe	23	40	37	371
Średnie	17	41	42	364
Wyższe	9	36	55	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	10	39	51	104
Prac.umysł.niż.szczebła	17	45	38	149
Pracownicy fiz.- umysł.	23	30	47	94
Robotnicy wykwalifikowani	29	38	33	194
Robotnicy niewykwalifik.	27	50	23	100
Rolnicy	16	38	46	116
Prywatni przedsiębiorcy	11	43	46	82
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	18	39	43	93
Bezrobotni	34	37	29	62
Gospodynie domowe i inni	18	44	38	91
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	35	37	29	150
750 tys. - 1249 tys.	26	42	32	295
1250 tys. - 1749 tys.	17	44	39	248
1750 tys. - 2249 tys.	16	45	40	187
2250 tys. i powyżej	8	33	59	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	41	39	20	294
Średnie	15	45	40	516
Dobre	8	33	58	275
Zainteresowanie polityką				
Duże	17	41	42	122
Średnie	20	40	40	535
Małe lub żadne	22	41	37	431
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	14	50	28
Raz w tygodniu	19	41	39	660
Kilka razy w roku	19	44	37	312
W ogóle nie uczestniczy	29	30	41	87
Poglądy polityczne				
Lewica	18	39	43	215
Centrum	15	45	40	374
Prawica	19	40	41	179
Trudno powiedzieć	29	36	35	321

Tabela 3. Czy podział obowiązków domowych i rodzinnych jest przyczyną konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	8	31	60	1089
Płeć				
Mężczyźni	7	31	62	487
Kobiety	10	32	59	601
Wiek				
do 24 lat	7	52	41	61
25-34	8	33	59	319
35-44	9	31	61	490
45-54	10	26	64	174
55 lat i więcej	5	20	76	41
Miejsce zamieszkania				
Wieś	10	30	60	409
Miasto do 20 tys.	8	34	58	131
od 21 do 100 tys.	6	34	60	212
101-500 tys.	10	28	62	229
501 tys. i więcej mieszk.	6	36	59	107
Region				
Północny	7	30	63	128
Zachodni	4	27	69	104
Środkowo-zachodni	7	25	68	165
Środkowy	10	34	57	187
Wschodni	10	38	52	137
Południowo-wschodni	10	29	61	175
Południowo-zachodni	8	36	56	193
Wykształcenie				
Podstawowe	5	29	65	256
Zasadnicze zawodowe	8	33	59	371
Średnie	8	33	59	363
Wyższe	17	27	56	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	13	35	52	104
Prac. umysł. niż. szczebla	11	28	62	149
Pracownicy fiz. - umysł.	6	39	54	94
Robotnicy wykwalifikowani	8	31	61	194
Robotnicy niewykwalifik.	5	37	58	101
Rolnicy	9	31	60	116
Prywatni przedsiębiorcy	9	37	55	82
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	9	24	68	93
Bezrobotni	6	24	69	62
Gospodynie domowe i inni	4	31	64	90
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł.	7	28	65	150
750 tys. - 1249 tys.	6	34	60	295
1250 tys. - 1749 tys.	8	31	61	248
1750 tys. - 2249 tys.	9	32	59	187
2250 tys. i powyżej	12	32	56	191
Ocena własnych war. mater.				
Złe	8	32	60	294
Średnie	7	32	60	516
Dobre	10	29	61	275
Zainteresowanie polityką				
Duże	7	33	61	122
Średnie	10	31	59	534
Małe lub żadne	7	32	61	432
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	7	39	54	28
Raz w tygodniu	8	33	59	660
Kilka razy w roku	10	30	61	312
W ogóle nie uczestniczy	7	25	68	87
Poglądy polityczne				
Lewica	7	31	62	215
Centrum	7	32	60	373
Prawica	11	30	59	179
Trudno powiedzieć	9	31	60	322

Tabela 4. Czy nadużywanie alkoholu przez kogoś z rodziny jest przyczyną konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	6	14	80	1065
Płeć				
Mężczyźni	4	15	81	477
Kobiety	7	14	79	587
Wiek				
do 24 lat	8	17	75	60
25-34	5	14	81	310
35-44	7	14	80	482
45-54	5	15	79	168
55 lat i więcej	2	15	83	41
Miejsce zamieszkania				
Wieś	7	17	76	403
Miasto do 20 tys.	7	15	78	131
od 21 do 100 tys.	4	11	85	209
101-500 tys.	6	12	81	218
501 tys. i więcej mieszk.	3	11	86	103
Region				
Północny	7	18	75	121
Zachodni	4	19	77	103
Środkowozachodni	5	12	83	164
Środkowy	4	13	83	184
Wschodni	13	22	65	134
Południowo-wschodni	5	12	83	167
Południowo-zachodni	5	9	86	192
Wykształcenie				
Podstawowe	9	21	70	253
Zasadnicze zawodowe	5	15	80	366
Średnie	5	11	84	351
Wyższe	3	6	91	95
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	3	6	91	101
Prac.umysł.niż.szczebła	3	15	82	144
Pracownicy fiz.- umysł.	7	14	79	86
Robotnicy wykwalifikowani	7	16	78	192
Robotnicy niewykwalifik.	8	19	74	102
Rolnicy	10	24	67	114
Prywatni przedsiębiorcy	5	8	88	80
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	3	13	84	93
Bezrobotni	8	11	80	61
Gospodynie domowe i inni	5	14	82	88
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	8	18	73	147
750 tys. - 1249 tys.	9	15	76	230
1250 tys. - 1749 tys.	5	12	83	243
1750 tys. - 2249 tys.	2	9	90	182
2250 tys. i powyżej	3	17	79	185
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	19	71	286
Średnie	6	13	82	508
Dobre	1	13	86	267
Zainteresowanie polityką				
Duże	3	10	87	119
Średnie	4	13	82	519
Małe lub żadne	9	16	75	426
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	7	4	89	27
Raz w tygodniu	6	14	80	650
Kilka razy w roku	5	15	80	302
W ogóle nie uczestniczy	10	18	73	84
Poglądy polityczne				
Lewica	4	16	80	209
Centrum	3	15	82	363
Prawica	6	12	81	177
Trudno powiedzieć	9	14	77	316

Tabela 5. Czy współżycie seksualne, lęk przed nie chcianą ciążą jest przyczyną konfliktów między Panem(ią) a Pana(i) współmałżonkiem?

(%)

	Tak, często	Tak, rzadko	Nie	Liczba osób
Ogółem	3	13	84	1080
Płeć				
Mężczyźni	1	12	87	485
Kobiety	4	13	82	594
Wiek				
do 24 lat	5	15	80	61
25-34	4	17	79	319
35-44	2	12	86	486
45-54	2	10	88	170
55 lat i więcej	0	3	98	40
Miejsce zamieszkania				
Wieś	3	10	87	405
Miasto do 20 tys.	2	17	81	130
od 21 do 100 tys.	4	13	83	211
101-500 tys.	3	13	84	228
501 tys. i więcej mieszk.	2	15	83	105
Region				
Północny	6	16	79	127
Zachodni	0	7	93	103
Środkowozachodni	3	9	88	162
Środkowy	1	11	88	184
Wschodni	7	12	82	138
Południowo-wschodni	3	14	83	173
Południowo-zachodni	1	18	81	193
Wykształcenie				
Podstawowe	3	11	86	253
Zasadnicze zawodowe	4	14	82	367
Średnie	2	12	85	362
Wyższe	2	13	85	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	3	13	84	104
Prac. umysł. niż. szczebla	3	12	85	146
Pracownicy fiz. - umysł.	3	16	80	92
Robotnicy wykwalifikowani	3	14	83	194
Robotnicy niewykwalifik.	1	15	84	101
Rolnicy	3	7	91	116
Prywatni przedsiębiorcy	5	12	83	82
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	1	4	94	89
Bezrobotni	6	16	77	62
Gospodynie domowe i inni	3	17	80	90
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 750 tys. zł	5	13	82	150
750 tys. - 1249 tys.	4	16	80	291
1250 tys. - 1749 tys.	3	12	85	246
1750 tys. - 2249 tys.	1	11	89	186
2250 tys. i powyżej	1	11	88	189
Ocena własnych war. mater.				
Złe	4	17	79	289
Średnie	3	11	86	517
Dobre	1	11	88	270
Zainteresowanie polityką				
Duże	2	10	88	122
Średnie	2	14	85	531
Małe lub żadne	4	12	84	426
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	4	14	82	28
Raz w tygodniu	3	13	84	653
Kilka razy w roku	3	12	85	310
W ogóle nie uczestniczy	5	10	85	87
Poglądy polityczne				
Lewica	2	8	90	212
Centrum	2	14	84	372
Prawica	1	13	86	178
Trudno powiedzieć	5	14	81	318